

ФОРМУВАННЯ ПРІОРИТЕТІВ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ
ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕВАГ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ

Біла С.О., Заслужений економіст України, проф., д.н.д.у., завідувач відділу регіонального розвитку НІСД (м. Київ)¹

Проблематика забезпечення стабільного економічного зростання на рівні регіонів є невід'ємною складовою регіонального розвитку, одним з найбільш складних об'єктів державної регіональної політики. Це потребує врахування особливостей галузевої та територіальної структури регіональної економіки, визначення специфіки місцевих умов нагромадження капіталу, особливостей функціонування місцевого ринку праці, зайнятості та кадрового забезпечення. Для забезпечення економічного розвитку на всій території країни постійної уваги потребує регіональна специфіка цінкових та кон'юнктурних коливань, дослідження особливостей розвитку конкурентного середовища, інвестиційних та інноваційних процесів, специфіки формування регіональних, міжрегіональних, зовнішньоекономічних зв'язків. Притаманні регіональним ринкам розбіжності соціально-економічного розвитку мають бути враховані під час розробки загальнодержавної регіональної політики, однією із стратегічних цілей якої є досягнення сталою, збалансованого розвитку територій, забезпечення процесів конвергенції та стабільного економічного зростання на всій території країни.

Одним з пріоритетних напрямів стабілізації регіонального розвитку є формуванням міцних соціально-економічних зв'язків, що виникають на підґрунті регіонального та міжрегіонального поділу праці; узгодження багатоієрархічних економічних інтересів окремих територіальних громад (місто, село, селище), інтересів регіону та країни в цілому. В основі узгодження сукупності таких інтересів – стимулювання економічного зростання на місцевому рівні, створення «точок економічного зростання» та «ареалів регіонального розвитку», що формуються у т. ч. й за рахунок впливу мультиплікативного ефекту, що створюється за прямої участі держави. Отже, зростає роль започаткування на регіональному рівні проєктів (у т.ч. на засадах державно-приватного партнерства), що створюють сприятливі передумови для залучення ресурсів, створення нових робочих місць, стимулюють економічне зростання на місцевому рівні. Серед таких проєктів (що мають виражений мультиплікативний ефект впровадження) – дорожнє будівництво, формування регіональної інфраструктури (у т.ч. інформаційної, комунікаційної, дорожньо-транспортної), розвиток туристично-рекреаційної сфери регіону. Особливу роль у формуванні потужного мультиплікативного ефекту на регіональному рівні відіграють Національні проєкти.

Забезпечити стабільні темпи зростання регіональної економіки можна за допомогою дієвих механізмів господарювання. Досвід функціонування ринкової економіки пропонує дієві механізми структурної модернізації та стимулювання економічного зростання (що ефективно діють як на регіональному, так і на загальнонаціональному рівні), у тому числі: державно-приватне партнерство та різноманітні форми кооперації, формування кластерних об'єднань; механізми стимулювання підприємництва, малого та середнього бізнесу. Економічне зростання на регіональному рівні потребує створення розвиненого інституційно-правового середовища, впровадження ефективних фінансових та інвестиційних важелів стимулювання економічної активності в регіонах, їх системної підтримки на рівні місцевого самоврядування, представників публічної влади. Важливу роль у стимулюванні економічної активності на регіональному рівні відіграє активна позиція громадськості щодо процесів публічного врядування та участі у житті регіону. Новим напрямом стимулювання економічної активності в регіонах стає міжрегіональне та міжмуніципальне співробітництво; зміцнення внутрішніх виробничих та коопераційних зв'язків між регіонами – що одночасно, формує й основу для функціонування ємного цілісного внутрішнього ринку.

Модернізація економіки України супроводжується активною участю держави у цьому процесі. Так, вагому роль у стимулюванні регіонального розвитку мають забезпечити Національні проєкти, що реалізуються на всій території України. Серед найважливіших Національних проєктів: «Нове життя», «Нова енергія», «LNG – Термінал», «Доступне житло», «Чисте місто» та ін. [8]. Реалізація національних проєктів демонструє позитивний мультиплікативний ефект розвитку для регіональної економіки, дозволяє залучити ресурси, людський капітал, підвищує конкурентоспроможність регіональних економічних комплексів.

Позитивно впливає на розвиток людського капіталу, системно сприяє вирішенню демографічної проблеми в регіонах реалізація Національного проєкту «Нове життя», що передбачає створення регіональних перинатальних центрів, сприяє покращенню функціонування об'єктів охорони здоров'я, розвитку медичної інфраструктури. Національний проєкт «Нове життя. Нова якість охорони материнства та дитинства» ставить за мету забезпечення населення доступною висококваліфікованою медичною допомогою, комфортними умовами народження та виходжування дітей шляхом створення в Україні мережі 27 регіональних перинатальних центрів (протягом 2010 – 2013 років). Проєкт передбачає зниження показників смертності немовлят та материнської смертності в Україні (що, відповідно, у 2,4 разу та у 3 – 4 разу вище ніж у Європі). Очікувана вартість реалізації проєкту до 2014 року – понад 1 млрд 100 млн грн. В рамках національного проєкту «Нове життя» у 2012 р. було відкрито 6 регіональних перинатальних центрів: у м. Кіровоград, м. Київ (при лікарні № 7), м. Харків, м. Донецьк, м. Дніпропетровськ, м. Житомир. До кінця 2012 року планується відкриття ще 7 регіональних перинатальних центрів – у АР Крим, Полтавській, Рівненській, Луганській, Запорізькій, Хмельницькій, Тернопільській областях [8].

Реалізація національного проєкту «Нове життя» ґрунтується на задіянні багатоканального методу фінансового забезпечення: коштів державного бюджету (понад 50 % від обсягів фінансування); коштів місцевих бюджетів (25 – 30 % вартості проєкту); приватних інвестицій, міжнародних благодійницьких фондів, допомоги міжнародних організацій та благодійної допомоги. Реалізація в регіонах України національного проєкту «Нове життя. Нова якість охорони материнства та дитинства» супроводжується системною роботою щодо аудиту перинатальної допомоги на обласному рівні, проведенням будівельно-монтажних робіт, закупівлею обладнання, реконструкцією (та ремонтом) регіональних перинатальних центрів. Для їх роботи залучається висококваліфікований медичний персонал, що використовує у своїй діяльності кращі міжнародні практики надання допомоги матері і дитині, професійну консультативну підтримку іноземних клінік – партнерів. Очікуваний результат впровадження національного проєкту «Нове життя» полягає у покращенні на місцевому, регіональному рівні демографічної ситуації, примноження людських ресурсів та людського капіталу – основи досягнення соціальної стабільності та зростання конкурентоспроможності регіональної економіки.

Вагомий вплив на стимулювання інноваційних процесів в регіонах та досягнення збалансованого регіонального розвитку має реалізація національного проєкту «Нова енергія», що пов'язано з будівництвом у регіонах України вітрових, сонячних електростанцій, малих гідроелектростанцій, з розвитком альтернативної енергетики (у т.ч. на відходах сільськогосподарського виробництва та біогазі). Національний проєкт «Нова енергія» має надзвичайно важливе значення для розвитку регіональної економіки, сприяє вирішенню енергетичної проблеми (у т.ч. на регіональному рівні), покращує екологічну ситуацію та підвищує конкурентоспроможність регіональних економічних комплексів [8].

Реалізація національного проєкту «Нова енергія» відповідає базовому пріоритету розвитку розвинутих країн світу (у т.ч. країн ЄС) щодо підвищення енергетичної безпеки, диверсифікації джерел енергозабезпечення, екологізації енергетичного виробництва. Так, на сучасному етапі розвитку, країни ЄС усвідомили нові посткризові виклики, що сконцентровані у Стратегії ЄС – 2020. Серед стратегічних цілей «Європа-2020» важливе місце займають цілі R&D – що передбачає активізацію наукових досліджень та дослідницько-конструкторських розробок, у т.ч. і у сфері реформування енергетики. На ціль R&D в країнах ЄС планується витратити не менше 3 % від ВВП ЄС. Поряд з цим, ціль «Зміна клімату / енергія» (Climate change / energy) передбачає зменшення викидів парникових газів на 20 – 30 %, і при цьому виробляти не менше 20 % енергії на основі відновлювальних енергетичних ресурсів; збільшення показників енергетичної ефективності не менш ніж на 20 %. Обидві цілі тісно пов'язані з розвитком альтернативної (відновлювальної) енергетики, з досягненням енергетичної незалежності регіону [9].

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Реформування енергетичного сектору в регіонах ЄС пов'язується із зростанням конкурентоспроможності та формуванням ємного внутрішнього енергетичного ринку в країнах ЄС, створенням внутрішніх європейських ринків електроенергії та газу – як першочергового кроку щодо забезпечення сталого регіонального розвитку, безпечної та конкурентоспроможної економіки ЄС. Для реалізації означеної цілі потребують наступні механізми: створення єдиної європейської енергосистеми; встановлення мінімального рівня енергетичних взаємодієлючень на рівні не менше 10 % загального споживання паливно-енергетичних ресурсів; інвестування у оновлення (технічну модернізацію) енергогенеруючих потужностей тощо [9; 10].

Складовою формування енергетичних ринків ЄС є гарантування безпеки енергопостачань, що передбачає: підвищення безпеки постачань на внутрішніх ринках ЄС; перегляд підходів ЄС щодо формування стратегічних запасів нафти та газу та їх використання. Наступний напрямок – створення ефективною та різноманітною структури енерговиробництва в країнах ЄС, у тому числі – розвиток альтернативної енергетики. Інтегрований підхід до розгляду проблем, вирішення яких зорієнтоване на досягнення енергетичної безпеки ЄС та її регіонів потребує системної роботи, пов'язаної із підвищення ефективності енергоспоживання (у тому числі – на розробку плану дій по ефективному використанню енергії); із розширенням використання поновлюваних джерел енергії (у т.ч. створення «дорожньої карти» з розвитку відновлюваної (екологічно-безпечної) енергетики); створення виробничої інфраструктури з очищення викидів під час виробництва енергетичних ресурсів (у т.ч. мається на увазі зменшення викидів вуглецю). Вирішення енергетичної проблеми, як розуміють у ЄС, неможливо без впровадження інновацій та розвитку інноваційного процесу. Зокрема, це пов'язується з цілим комплексом заходів, спрямованих на розробку та реалізацію Європейського стратегічного плану з енергетичних технологій. Поряд з цим, йдеться про реалізацію політики диверсифікації енергозабезпечення, налагодження партнерських відносин з виробниками, транзитними країнами та іншими міжнародними партнерами з питань енергетичного співробітництва, з ефективним реагуванням на зовнішні кризові ситуації. Для вирішення енергетичної проблеми необхідно забезпечити інтеграцію енергетичної галузі з іншими галузями національної економіки, і у першу чергу – зі сферою промислового виробництва. Таким чином, в процесі реалізації завдань досягнення енергетичної безпеки, ЄС орієнтується на ефективну реалізацію спільної енергетичної політики, активне залучення до цих процесів регіонів [10; 11].

За підсумками рейтингу енергоефективності України за регіонами, в середньому, енергоефективність регіональної економіки перебуває на рівні 58 – 62 % відносно рівня ЄС. Отже, з огляду на стратегічну ціль – зростання конкурентоспроможності регіональних економічних комплексів – перед регіонами України стоїть низка завдань щодо реформування енергетичного сектору.

Серед основних проблем, що потребують вирішення з огляду на підвищення енергетичної безпеки регіонів України – високий рівень матеріало- та енергоємності виробництва продукції (послуг) та низький рівень їх конкурентоспроможності; високі показники фізичного та морального зносу основних виробничих фондів промислових підприємств, розташованих у регіонах (введених в експлуатацію ще до 1991 р. та зорієнтованих на використання дешевої сировини та енергетичних ресурсів); високий рівень фізичного та морального зносу основних фондів регіональних підприємств з виробництва та розподілення електроенергії (що коливається у межах 40 – 70 %). Поряд з цим, суттєво ускладнюють роботу щодо модернізації енергетики на регіональному рівні високі показники фізичного та морального зносу основних фондів комунальної теплоенергетики у регіоні; невідповідність стандартизації у сфері енергозбереження та використання паливно-енергетичних ресурсів у регіонах України європейським стандартам та нормативам; невідповідність стандартизації при використанні палива та енергії в процесі здійснення економічної діяльності суб'єктами господарювання всіх форм власності в регіонах України європейським стандартам та нормативам енергозбереження та енергоефективності.

На жаль, в Україні і досі відсутній системний підхід щодо комплексного вирішення питань економії та енергозбереження з урахуванням екологічних вимог, широкого впровадження новітніх енергозберігаючих технологій; відсутня пріоритетність вимог щодо енергозбереження при здійсненні господарської, управлінської або іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів. Для регіонів притаманний низький рівень охоплення суб'єктів господарювання (всіх форм власності) державною (регіональною) експертизою з енергозбереження, відсутнє й систематичне здійснення експертизи з енергозбереження на місцевому (регіональному) рівні. Серед системних проблем енергозабезпечення регіонального розвитку – значні обсяги споживання та неефективне використання енергоресурсів бюджетними установами, обмеженість коштів на їх оплату в умовах постійного зростання цін на енергоносії. В регіонах України триває перехід до масового застосування приладів обліку та регулювання споживання паливно-енергетичних ресурсів. Однак, досі не розвинута практика раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів шляхом комбінованого виробництва електричної та теплової енергії з використанням місцевих енергетичних ресурсів (насамперед, йдеться про когенерацію) тощо. Характерними для України є повільні темпи інноваційного освоєння місцевих паливно-енергетичних ресурсів (насамперед, йдеться про буре вугілля, горючі сланці, торф та ін.).

Для всіх регіонів України притаманні низькі темпи розвитку альтернативної (відновлювальної) енергетики (у т.ч. на основі використання місцевих енергетичних ресурсів), і досі повною мірою залишаються не задіяні механізми економічного стимулювання її виробництва. Так, в регіонах України і досі повільними темпами розвивається сфера виробництва альтернативної енергетики, у т.ч. на основі використання відходів сільськогосподарського виробництва (рослинництва, тваринництва). Лідерами у цій сфері є Полтавська, Кіровоградська та ін. області. Серед нагальних питань модернізації регіональних економічних комплексів – посилення фінансової відповідальності суб'єктів господарювання, що діють на місцевому, регіональному рівні за раціональне використання та заощадливе витрачання паливно-енергетичних ресурсів. Актуальним питанням для регіонального розвитку залишається розробка та впровадження механізмів фінансового забезпечення реалізації проектів енергоефективності (та енергозбереження), впровадження плати (штрафних санкцій) за прямі втрати і нерациональне використання паливно-енергетичних ресурсів суб'єктами господарювання всіх форм власності, що діють на місцевому, регіональному рівні. Практично зорієнтованою на вирішення проблем енергетичної безпеки регіону є впровадження практики укладання соціальних угод із надкористувачами (у т.ч. з видобутку паливно-енергетичних ресурсів). Для практичного впровадження заходів енергозбереження на регіональному рівні необхідно запровадити регулярний, систематичний моніторинг та контроль за ефективним використанням паливно-енергетичних ресурсів, широко популяризувати серед населення та суб'єктів господарювання всіх форм власності економічні, екологічні, соціальні переваги енергозбереження, підвищувати громадський освітній рівень у цій сфері. У регіоні має бути створена розгалужена мережа поширення інформації про заходи енергозаощадження та розвиток альтернативної енергетики; налагоджена робота консультативних центрів та центрів підвищення кваліфікації персоналу з питань енергоефективності та енергозбереження.

Для стимулювання процесів освоєння та використання альтернативної (відновлювальної) енергетики, розвитку «зеленої енергетики» у регіоні доцільно активізувати впровадження Національного проекту «Енергія природи», що пов'язується з будівництвом комплексу вітрових, сонячних та малих гідроелектростанцій, виробництвом твердого альтернативного палива. Цей проект ставить за мету розвиток альтернативних джерел енергії в Україні, диверсифікацію ризиків, пов'язаних з використанням атомної енергії, зменшення енергозалежності країни від імпорту газу. Національний проект «Енергія природи» передбачає оцінку енергетичних та мережевих показників, створення відповідних умов для вітчизняних та іноземних інвесторів у сфері будівництва вітрових, сонячних та малих гідроелектростанцій, в процесі виробництва твердого альтернативного палива, використання водовугільного палива та теплової модернізації. В процесі реалізації Національного проекту «Енергія природи» очікується залучення понад 24 млрд. грн. Серед регіонів України найбільш сприятливі умови для реалізації цього проекту мають: для будівництва сонячних та вітрових електростанцій – Донецька, Запорізька, Херсонська, Миколаївська, Одеська області, АР Крим окремі місцеві населені пункти в районі Карпат; для будівництва малих гідроелектростанцій (ГЕС) – регіони Західної України; для будівництва ТЕЦ на біомасі – регіони України, що традиційно є лідерами сільськогосподарського виробництва. Поряд з цим, перспективним є використання водовугільного палива з метою енергозбереження – насамперед, це стосується регіонів, у яких гарно розвинуте металургійне виробництво. Для всіх регіонів України актуально є налагодження системної роботи щодо теплової модернізації житлового та комунального фонду. У руслі проекту «Енергія природи» триває робота щодо реалізації його складової – проекту «Теплий дім», в рамках якого визначені перші п'ять пілотних міста (Черкаси,

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Нововолинськ, Жовкля, Тернопіль та Бердянськ) [8].

Вагомим стимулом для регіонального розвитку створює реалізація Національного проекту «Якісна вода», що у 2012 році розпочав реалізацію у перших п'яти пілотних містах (Луганськ, Маріуполь, Одеса, Запоріжжя та Алчевськ). Реалізація Національного проекту «Якісна вода» передбачає забезпечення населення України якісною питною водою за допомогою створення мережі автоматичних фільтрів води колективного користування (для очищення та продажу питної води). Національний проект «Якісна вода» передбачає ефективне використання інвестиційних ресурсів держави, забезпечення громадян високоякісною та доступною (за ціновим фактором) водою, залучення інвестицій в реальний сектор економіки (у т.ч. на потреби технічної модернізації інфраструктури водозабезпечення), що супроводжується додатковим створенням нових робочих місць. Під час реалізації проекту планується залучити понад 3 млрд. грн. (на засадах державно-приватного партнерства, і держава (як передбачається), фінансуватиме на рівні 35 % від заявленої суми) [8].

Стратегічним пріоритетом розвитку Європи до 2020 року, стратегічним пріоритетом регіонального розвитку України відповідає реалізація Національного проекту «Відкритий світ», що передбачає започаткування та реалізацію пілотного проекту, пов'язаного із створенням в регіонах України інформаційно-комунікаційної освітньої мережі національного рівня на базі технологій радіозв'язку четвертого покоління 4G. Проект пов'язаний із підвищенням конкурентоспроможності української освіти, а його реалізація сприятиме інтеграції системи української освіти у єдиний європейський освітній простір. Реалізація Національного проекту «Відкритий світ» дозволить підвищити якість освіти, сприятиме розвитку дистанційної форми навчання; забезпечить доступність до якісної освіти, спадкоємність всіх рівнів освіти (дошкільної, початкової, середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої, післядипломної, «освіти впродовж життя»). Щодо попередніх підсумків реалізації Національного проекту «Відкритий світ» слід зазначити – створення єдиного освітнього простору вже впроваджено у 704 школах України. У реалізації пілотного проекту офіційно прийняли участь 704 пілотні заклади з яких: 225 – сільських (32 %), 95 – селищ міського типу (13 %), 259 – районних центрів (37 %), 126 – обласних та м. Києва (18 %). З електронно-освітніми ресурсами працювало 5,5 тис. вчителів і 14 тис. учнів. Очікувана загальна вартість проекту – біля 4,8 млрд. грн. [8].

Регіональний розвиток передбачає створення розвинутої соціальної сфери, у тому числі й системи медичного обслуговування. У цьому руслі надзвичайно важливим є Національний проект «Вчасна допомога», що передбачає утворення єдиних регіональних оперативно-диспетчерських служб з використанням сучасних GPS-технологій для зменшення часу прибуття бригад швидкої медичної допомоги до пацієнта (незалежно від місця його проживання). Національний проект «Вчасна допомога» передбачає будівництво національної системи «єдиних регіональних оперативно-диспетчерських центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф», сприяє покращенню якості медичних послуг, а отже – і якості показників рівня життя населення України. Очікувана вартість проекту – понад 400 млн. грн. (за рахунок бюджетних коштів). Реалізація проекту дозволить забезпечити час прибуття бригад швидкої медичної допомоги до пацієнта у межах 10 хвилин у місті та у межах 25 хвилин у сільській місцевості, суттєво покращить якість управління наявними ресурсами екстреної медицини в Україні, підвищить рівень соціального, медичного захисту населення [8].

Одним із найважливіших стратегічних пріоритетів регіонального розвитку є стимулювання структурно-інноваційних зрушень на регіональному рівні. У зв'язку з цим, особливого значення набуває реалізація Національного проекту «Індустріальні парки України». Проект передбачає створення промислово-виробничої інфраструктури, здійснення «точкових» державних інтервенцій на ринок промислової нерухомості, створення нової «індустрії розвитку» та «управління індустріальними парками», що зорієнтовано на задоволення попиту стратегічних інвесторів на готову до експлуатації промислову нерухомість. Очікувані інвестиції у проект – понад 16 млрд. грн., що створить більше 40 000 нових робочих місць, сприятиме розвитку інноваційної діяльності та залученню до України іноземних інвесторів. Такі інвестиції позитивно вплинуть на розвиток інфраструктури, дозволять суттєво скоротити «час інвесторів», їх витрати, а отже – сприятимуть максимізації прибутку. На обраних Проектом територіях заплановано будівництво 10 індустріальних парків із сучасною інженерною та сервісною інфраструктурою, що створить конкурентні переваги для України щодо залучення потенційних інвесторів. Національний проект «Індустріальні парки України» передбачено реалізувати на засадах державно-приватного партнерства [8].

Серед пріоритетів реалізації Національного проекту «Технополіс» – створення інфраструктури інноваційного розвитку та високих технологій, інфраструктурних комплексів інноваційного розвитку (із визначеною спеціалізацією у галузі високих технологій) з урахуванням наявних на місцевому (регіональному) рівні ресурсів (природних, людських, інтелектуальних, фінансових). Очікується залучити до реалізації проекту понад 12,6 млн. грн. Основна спеціалізація Національного проекту «Технополіс»: інформаційні та комунікаційні технології, біотехнології та фармацевтика, енергозбереження та енергоефективність, нанотехнології, аерокосмічна індустрія. Найбільші перспективи щодо реалізації Національного проекту «Технополіс» мають міста України: Київ, Харків, Львів, Дніпропетровськ, Донецьк [8]. Серед найважливіших очікуваних результатів реалізації Проекту в технологічній сфері – розвиток новітніх технологій та техніки; сприяння ресурсозбереженню та підвищенню енергоефективності на рівні регіональної, а отже – і національної економіки.

Економіка регіону представляє собою невід'ємну частину єдиного національного господарського комплексу країни. Регіональна економічна система має власні цілі розвитку (у т.ч. зростання конкурентоспроможності регіональних комплексів, досягнення збалансованого регіонального розвитку, налагодження ефективного управління регіональним розвитком, покращення добробуту та якості життя людини на всій території країни). Регіональна економіка ґрунтується на використанні спеціалізованого ресурсного потенціалу, задіює специфічні важелі (механізми та інструменти) поєднання наявних на регіональному рівні виробничих, фінансових, людських ресурсів, стимулювання економічної активності та розвитку підприємництва на місцевому, регіональному рівні. Традиційно регіональна економічна система є результатом і, водночас, базою суспільного, галузевого, територіального поділу праці, основою формування та розміщення продуктивних сил країни. Кожна регіональна система залучена до регіонального та міжрегіонального відтворювального процесу, процесу кругообігу ресурсів та доходів. Ефективність кругообігу, у свою чергу, залежить від дієвості, ефективності використання механізмів та важелів, що стимулюють регіональний розвиток. У зв'язку з цим, в Україні зростає роль Національних проектів, впровадження яких на регіональному рівні призводить до покращення соціальної, інформаційної, виробничої інфраструктури регіону; дозволяє вирішити надзвичайно важливі для регіону проблеми – якісному водозабезпеченню, утилізації (та вторинної переробки) ТПВ, підвищенню енергоефективності регіональної економіки тощо.

Вагому роль у стимулюванні регіонального розвитку відіграють Національні проекти, що втілюються на території України. Серед них: «Нове життя», «Нова енергія», «LNG – Термінал», «Доступне житло», «Чисте місто» та ін. Реалізація національних проектів демонструє позитивний мультиплікативний ефект розвитку для регіональної економіки, дозволяє залучити ресурси, людський капітал, підвищує конкурентоспроможність регіональних економічних комплексів.

Найбільш ефективним механізмом реалізації Національних проектів в регіонах є державно-приватне партнерство, що створює сприятливі умови для залучення приватних інвестицій, розподілу ризиків інвестування та відповідальності за виконання проектів, забезпечує створення нових робочих місць та позитивно позначається на стимулюванні процесів економічного зростання на місцевому, регіональному рівні. Серед проектів, що мають всі передумови задіяти потенціал державно-приватного партнерства та створити мультиплікативний ефект щодо економічного зростання на місцевому, регіональному рівні – дорожнє будівництво, формування регіональної інфраструктури (у т.ч. інформаційної, комунікаційної, дорожньо-транспортної), розвиток туристично-рекреаційної сфери регіону, вирішення екологічних проблем регіонального розвитку (у т.ч. розбудова системи водопостачання та водовідведення, реалізація регіональних та спільних міжрегіональних екологічних проектів тощо).

Внутрішнє облаштування країни, у т.ч. ефективна робота промислових, агропромислових підприємств та фінансових установ, розбудова та модернізація дорожньо-транспортної інфраструктури, розвиток будівництва, модернізація об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери, інтенсифікація роботи підприємств сфери послуг, реалізація Національних проектів у регіонах – основа формування мультиплікативного ефекту, що супроводжується створенням нових робочих місць, залученням ресурсів прилеглих територій до процесів регіонального розвитку. Конкурентні виклики XXI ст. ставлять перед Україною стратегічне завдання – створити сприятливі передумови для формування мультиплікативного ефекту економічного зростання на регіональному рівні, що поживить економічну

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

кон'юнктуру, надасть нового поштовху стабільному зростанню економіки України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2011. – 432 с.
2. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / за заг. ред. В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
3. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості. Збірник матеріалів «круглого столу» / за ред. С.О. Білої. – К.: НІСД, 2011. – 88 с.
4. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / С.О. Біла, Я.А. Жаліло, О.В. Шевченко, В.І. Жук (та ін.); за ред. С.О. Білої. – К.: НІСД, 2011. – 80 с.
5. Нова державна регіональна політика в Україні / В.С. Куйбіда, О.М. Іщенко, А.І. Ткачук, В.В. Толкованов, С.Щ. Фишко, М.С. Куйбіда, Х.В. Приходько та ін. – К., Видавництво «Крамар», 2009. – 232 с.
6. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
7. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі XX-XXI століть: нові пріоритети / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – К.: Наукова думка, 2006. – 512 с.
8. Офіційний сайт Державного агентства з інвестицій та управління Національними проектами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua>
9. Офіційний сайт Європейської Комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ec.europa.eu>
10. European Union. State aid: what is possible under EU rules – briefing [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eubusiness.com/Competition/eu-state-aid-guide>
11. Science, technology and innovation in Europe – 2012 edition. European Commission, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. – 143 p.

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуті базові пріоритети стимулювання економічної активності на місцевому, регіональному рівні, у т.ч. на основі застосування потенціалу Національних проектів. Виявлено сутність та особливості формування мультиплікативного ефекту на регіональному рівні. Висвітлено роль Національних проектів у формуванні «точок росту», створенні мультиплікативного ефекту на рівні регіональної економіки. Особлива увага приділена реформуванню енергетичного сектору як одного з базових пріоритетів регіонального розвитку в Україні.

Ключові слова: регіональний розвиток; пріоритети стимулювання економічної активності; мультиплікативний ефект; Національні проекти; «точки росту»; регіональна економіка; реформування енергетичного сектору; модернізація України.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены базовые приоритеты стимулирования экономической активности на местном, региональном уровне, в т.ч. на основе использования потенциала Национальных проектов. Выявлена сущность и особенности формирования мультипликативного эффекта на региональном уровне. Показана роль Национальных проектов в формировании «точек роста», создании мультипликативного эффекта на уровне региональной экономики. Особая роль уделяется реформированию энергетического сектора как одного из базовых приоритетов регионального развития на Украине.

Ключевые слова: региональное развитие; приоритеты стимулирования экономической активности; мультипликативный эффект; Национальные проекты; «точки роста»; региональная экономика; реформирование энергетического сектора; модернизация Украины.

SUMMARY

The article describes the basic priorities of stimulating economic activity at the local, regional level, including based on the use of national projects. The essence and peculiarities of the multiplier effect on the regional level. The role of national projects in the formation of "points of growth", creating a multiplier effect on the level of the regional economy. A special role is given to the reform of the energy sector as one of the basic priorities of regional development in Ukraine.

Keywords: regional development priorities for stimulating economic activity, a multiplier effect, national projects, "points of growth", the regional economy, reform of the energy sector, modernization of Ukraine.

ИССЛЕДОВАНИЕ КРЕАТИВНОГО ПРОЦЕССА В РЕГИОНАХ

Блинов А.О., академик РАЕН, проф., д.э.н., Финансовый университет при Правительстве РФ (Российская Федерация)

Креативность – это уровень творческой одаренности, способности к творчеству, составляющий относительно устойчивую характеристику личности. В последние годы термин «креативность» получил в отечественной науке широкое распространение, почти вытеснив бытовавшее ранее словосочетание творческие способности. Эти понятия кажутся синонимичными, что могло бы вызвать сомнение в целесообразности введения иноязычного термина. На самом деле креативность правильнее определить не столько как некоторую творческую способность или совокупность таковых, а как способность к творчеству, а это понятия хотя и очень близкие, но не идентичные.

Является ли креативность врожденным качеством или ее развитие зависит от воспитания или обучения? Почему действия одного человека это постоянный источник новых идей, подходов, решений, другой же наоборот отличается стандартностью во всем, в мыслях, действиях, решениях? Действительно, креативность во многом зависит от врожденных качеств, однако все же развитие у человека творческого мышления в основном определяется тем, в какой среде развивался человек, насколько эта среда стимулировала творчество, поддерживала и развивала индивидуальность человека.

Креативные компоненты интеллектуальных процессов привлекали внимание многих ученых на всем протяжении развития науки. Достаточно вспомнить оригинальные исследования француза Альфреда Бине, англичанина Фредерика Бартлетта, работы Макса Вертеймера, Вольфганга Келера, Карла Дункера и множество других интересных исследований. Однако в большинстве этих работ фактически не учитывались индивидуальные различия в креативных способностях, хотя и признавалось, что разные люди наделены этими способностями не в равной мере.

Ученые задают себе вопрос возможно ли измерить креативность?

К началу 60-х гг. XX в. был уже накоплен масштабный опыт тестирования персонала на креативность. В частности, выяснилось, что профессиональные и жизненные успехи вовсе не напрямую связаны с уровнем креативностью, вычисляемым с помощью тестов IQ. Исследования показали, что люди с не очень высоким IQ, оказываются способны на незаурядные и креативные, достижения, а многие другие, чей IQ значительно выше, нередко от них отстают. Было высказано предположение, что здесь решающую роль играют какие-то иные качества ума, которые не охвачены традиционным тестированием. Исследование, выполненное американскими исследователями,